

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามหลักปรัชญาของ “ปรากฏการณ์วิทยา” โดยใช้นแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮร์แมนนิวิตส์ เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์การได้รับการดูแลในระยะคลอดของหญิงมุสลิมที่คลอดกับผดุงครรภ์โบราณ

สถานที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ บรรยายและอธิบายประสบการณ์การได้รับการดูแลในระยะคลอดของหญิงมุสลิมที่คลอดกับผดุงครรภ์โบราณ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในหมู่บ้านแห่งหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มสลับกับเนินเขาเตี้ยๆล้อมรอบด้วยทุ่งนา และสวนยางพารา ประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 140 หลังคาเรือน ทุกคนนับถือศาสนาอิสลาม ภายในหมู่บ้านมีมัสยิด 1 แห่ง ซึ่งเป็นศูนย์รวมในการประกอบศาสนกิจและประเพณีต่างๆ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ 1 โรงเรียน ซึ่งเป็นที่เรียนหนังสือของส่วนใหญ่เด็กในหมู่บ้าน การตั้งบ้านเรือนของประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นลักษณะบ้านเดี่ยว ยกพื้นสูงเนื่องจากบางที่น้ำท่วมถึงปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆกัน ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน ลักษณะบ้านขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ มุงหลังคาและกันฝ้าผนังด้วยสังกะสี

ประชาชนในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่น ทำนา ทำสวนยางพารา และรับจ้างรายได้โดยเฉลี่ยค่อนข้างน้อย ภายในหมู่บ้านมีถนนลูกรังตัดผ่าน หมู่บ้านห่างจากอำเภอและโรงพยาบาลประจำอำเภอ ประมาณ 3 กิโลเมตร การเดินทางออกภายนอกหมู่บ้านส่วนใหญ่มีรถมอเตอร์ไซด์ของตนเอง ถนนลาดยางสะดวกพอสมควร

สตรีในหมู่บ้านส่วนใหญ่แต่งงานภายหลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษา เมื่อแต่งงานมักจะตั้งบ้านเรือนใกล้ๆบ้านบิดามารดา หรืออยู่ร่วมกับครอบครัวเดิม เมื่อตั้งครรภ์ส่วนใหญ่จะไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลใกล้บ้าน เนื่องจากต้องการตรวจสุขภาพและได้รับวัคซีน และขณะเดียวกันจะฝากท้องกับผดุงครรภ์โบราณ เพื่อให้ได้รับการทำพิธีลูบไล้ครรภ์ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยให้คลอดง่ายและปลอดภัย เมื่อคลอดส่วนใหญ่มักจะคลอดกับผดุงครรภ์โบราณที่บ้าน ซึ่งผู้ให้บริการคลอดเป็นผดุงครรภ์โบราณจากในหรือนอกหมู่บ้าน

ผดุงครรภ์โบราณในหมู่บ้านมีจำนวน 3 ราย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผดุงครรภ์โบราณ นามสมมุติ ปิละ ปัจจุบัน อายุ 84 ปี มีบุตร 6 คนไม่เคยได้รับการศึกษาจากสถานศึกษา เนื่องจากบิดามารดามีฐานะยากจนและมีพี่น้องหลายคน สามารถเขียนชื่อ สกุลของตนเองได้จากการเรียนรู้จากบิดามารดาและญาติๆ ที่ใกล้ชิด พูดและฟังภาษาไทยได้ดี เริ่มต้นเป็นผดุงครรภ์โบราณ โดยการได้รับการถ่ายทอดจากยาย ซึ่งเป็นผดุงครรภ์โบราณมาก่อนเนื่องจากเคยไปช่วยยายทำคลอด ขณะที่อายุได้ 30 ปี เมื่อยายเสียชีวิตมีคนมาตามให้ไปช่วยคลอดสามารถทำได้ เพราะได้จดจำวิธีการทำมาจากยาย หลังจากนั้นจึงมีคนมาตามให้ไปทำคลอดมากขึ้นทั้งในและนอกหมู่บ้าน บางครั้งไปทำคลอดถึงต่างจังหวัด หรือต่างอำเภอขึ้นอยู่กับคนคลอดว่าอยู่ที่ไหน ลูกๆและหลานทุกคนคลอดที่บ้านกับตนเองทั้งสิ้น รู้สึกภูมิใจกับการที่ได้เป็นผดุงครรภ์โบราณ เนื่องจากคิดว่าเป็นเพราะพระประสงค์ขององค์อัลเลาะห์ ที่ได้ให้ช่วยเหลือผู้อื่น การทำคลอดที่ผ่านมา บางคนคลอดง่าย บางคนก็มีปัญหา เช่น รกค้าง หรือเด็กคลอดยาก ส่วนใหญ่จะส่งต่อไปโรงพยาบาล ไม่เคยมีประวัติการทำคลอดที่เกิดอันตรายถึงชีวิต เคยเข้ารับการอบรมการทำคลอดกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 2 ครั้ง ครั้งแรกปี พ.ศ. 2532 และปีพ.ศ. 2535 ได้รับอุปกรณ์ในการทำคลอดครบชุด ซึ่งนำไปใช้ในการคลอดทุกครั้ง ภายหลังคลอดเสร็จทำความสะอาด โดยการล้างและตากแดดทิ้งไว้เมื่อแห้ง ห่อผ้าเก็บรักษาไว้อย่างดี อุปกรณ์ทุกชิ้นสะอาด อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ หลังจากนั้นไม่เคยเข้ารับการอบรมอีกเลยเนื่องจากอายุมากขึ้นมีความลำบากในการเดินทาง ประกอบกับในช่วง 5 – 10 ปีที่ผ่านมา ทำคลลดน้อยลงมาก เฉลี่ย 3 - 5 คนต่อปี

ผดุงครรภ์โบราณนามสมมุติ ยะห์ ปัจจุบันอายุ 65 ปี มีบุตร 5 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 เริ่มต้นเป็นผดุงครรภ์โบราณ จากการที่ไปช่วยผดุงครรภ์โบราณคนอื่นทำคลอด และมีความรู้สึกอยากช่วย เมื่อมีคนใกล้บ้านคลอดมักจะไปช่วยเสมอ จนกระทั่งเมื่ออายุ 35 ปี น้องสาวของตัวเองเจ็บท้องคลอด ผดุงครรภ์โบราณที่ฝากท้องไว้ไม่อยู่ จึงทำคลอดให้น้องสาว โดยจดจำวิธีการทำมาจากที่ได้เข้าไปช่วยคนอื่น และหลังจากนั้นเมื่อมีคนคลอดจะมีคนมาตามให้ไปคลอดเสมอ ขณะทำคลอดจะรู้สึกเหมือนองค์อัลเลาะห์มาช่วยดูแลให้ทำขั้นตอนต่างๆ หรือมีวิธีการทำต่างๆที่ให้คลอดได้ แต่ในภาวะปกติ ถ้าถามถึงขั้นตอนการคลอดหรือการว่าคาถา บางครั้งไม่สามารถตอบได้ แต่จะรู้และทำได้ดีเมื่อถึงเวลาทำคลอด ความรู้สึกต่อการได้เป็นผดุงครรภ์โบราณ รู้สึกดีใจ ภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่นี้ เพราะได้ช่วยเหลือผู้อื่น จากประสบการณ์การทำคลอดที่ผ่านมา พบปัญหาการคลอดเช่น รกติด บางรายเด็กหายใจไม่ดี ให้การช่วยเหลือโดยการว่าคาถาขอพร แล้วส่งโรงพยาบาล ไม่เคยเข้ารับการอบรมการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ถึงแม้ว่าจะได้รับเชิญให้เข้าอบรมหรือมีเจ้าหน้าที่

สาธารณสุขมาตามที่บ้าน เนื่องจากคิดว่าการทำคลอดเกิดจากการตัดสินใจขององค์อัลเลาะห์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่สุดไม่จำเป็นต้องรับการอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำคลอดจะใช้อุปกรณ์ที่หาได้ในบ้านผู้คลอด ส่วนใหญ่จะเตรียมสมุนไพรต่างๆไปเท่านั้น ปัจจุบันเนื่องจากมีปัญหาเรื่องการแจ้งเกิดที่ต้องให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขรับรองการเกิด ทำให้จำนวนการทำคลอดน้อยลง ส่วนใหญ่จะส่งไปคลอดโรงพยาบาล ยกเว้นในรายที่คลอดฉุกเฉินเท่านั้น

ผดุงครรภ์โบราณนามสมมุติ เยาะห์ ปัจจุบันอายุ 48 ปี มีบุตร 3 คน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เริ่มต้นเป็นผดุงครรภ์โบราณจากการที่เป็นคนชอบช่วยเหลือผู้อื่น เมื่ออายุ 17 ปีขณะนั้นยังไม่แต่งงาน คนข้างบ้านคลอดส่งเสียงร้องครวญคราง รู้สึกอยากเข้าไปช่วย อยากให้เขาหายเจ็บจึงเข้าไปช่วยนวดลูบให้ เมื่ออายุ 20 ปี แต่งงานมีบุตร 1 คน น้องสาวซึ่งอาศัยอยู่บ้านเดียวกันคลอด ผดุงครรภ์โบราณที่ทำคลอดให้คลอดไม่ออก มีความรู้สึกอยากช่วย อยากลองทำดูบ้าง และเหมือนกับว่าตัวเองฝันไปว่าได้ช่วยและเด็กคลอดออกมาได้ รู้สึกตัวอีกครั้ง พบว่าตัวเองทำคลอดมือทั้งสองข้างเปื้อนเลือดอยู่ และได้ยินผดุงครรภ์โบราณคนที่ทำคลอดพูดว่า เด็กคนนี้เป็นบิดลแล้ว เรียนรู้แล้ว ทำได้แล้ว หลังจากนั้นเมื่อมีคนคลอดมักจะมีคนมาตามให้ไปทำคลอดเสมอ ได้เข้ารับการอบรมการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขครั้งแรกในปี พ.ศ. 2538 และหลังจากนั้นอบรมฟื้นฟูความรู้ทุกปี อุปกรณ์ที่ใช้ทำคลอดมีบางอย่างสูญหายและชำรุด เช่น กรรไกร ปัจจุบันเมื่อมีคนคลอดจะนำส่งโรงพยาบาล เนื่องจากเป็นนโยบายของทางโรงพยาบาลและการขาดอุปกรณ์ จะให้บริการคลอดเฉพาะในรายที่ฉุกเฉินเท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลเป็นหญิงมุสลิมที่มีประสบการณ์การได้รับการดูแลในระยะคลอดจากผดุงครรภ์โบราณ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีมิติ (dimensional sampling) (เบญญา, อรพินธ์, และอุไรวรรณ, 2541) จากประชากรเป้าหมาย โดยอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคลอด ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านอายุของผู้คลอด ปัจจัยด้านจำนวนครั้งของการคลอด เป็นตัวกำหนดในการแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มมารดาหลังคลอดครั้งแรก และกลุ่มมารดาครรภ์หลัง และในแต่ละกลุ่มแบ่งพิจารณาแบ่งตามกลุ่มอายุ ซึ่งได้แก่ มารดาอายุ 15 – 21 ปี มารดาอายุ 22 – 35 ปี และมารดาอายุ 35 ปีขึ้นไป ซึ่งทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 ราย ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุและจำนวนครั้งของการตั้งครรภ์

อายุ	จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์		รวม
	ครรภ์แรก	ครรภ์หลัง	
15 - 21 ปี	2	2	4
22 - 35 ปี	2	2	4
35 ปีขึ้นไป	2	2	4
รวม	6	6	12

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้เครื่องมือประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างจากการศึกษาจากตำราและการศึกษานำร่อง เพื่อใช้เป็นแนวคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ เป็นลักษณะข้อคำถามปลายเปิด ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว จำนวนบุตร แหล่งที่ไปใช้บริการเมื่อเจ็บป่วย การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ และการคลอดในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย ประวัติการตั้งครรภ์และการคลอด สถานที่ฝากครรภ์ สถานที่คลอด ลักษณะการคลอด และอาการผิดปกติขณะคลอด หลังคลอด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การได้รับการดูแลในระยะคลอดของหญิงมุสลิม ที่คลอดกับผดุงครรภ์โบราณ จำนวน 3 ข้อ เป็นลักษณะข้อคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยคำถามย่อยเกี่ยวกับการให้ความหมายการได้รับการดูแลในระยะคลอดจากผดุงครรภ์โบราณ กิจกรรมการดูแลในระยะคลอดที่ได้รับจากผดุงครรภ์โบราณ ความรู้สึกจากการได้รับการดูแล และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระยะคลอด

3. เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 1 เครื่องพร้อมเทปบันทึกเสียงสำหรับบันทึกการสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เตรียมตัวทั้งความรู้เรื่องระเบียบวิธีการวิจัย และฝึกปฏิบัติด้านเทคนิคการรวบรวมข้อมูล เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจดบันทึกภาคสนาม โดยศึกษาจากตำราและฝึกฝนจนมีทักษะที่เหมาะสม และผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ในกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการศึกษานำร่อง (pilot study) จำนวน 2 ราย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้คำถามที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวคำถาม รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านประกอบด้วยอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญสถิติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบ แก้ไข ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหา และกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ สร้างขึ้นเพื่อเป็นแนว คำถาม จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่า ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริงตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้เกณฑ์การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมนำมาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยหลักของการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า คือ การที่ไม่ปักใจว่าแหล่งข้อมูลที่ได้แหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ได้มาถูกต้อง นักวิจัยจำเป็นต้องแสวงหาความเป็นไปหรือความจริงที่เกิดขึ้นจากแหล่งอื่นๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง(สุภาวงศ์, 2542) ซึ่งการตรวจสอบสามารถทำได้หลายทาง ได้แก่ การใช้ผู้วิจัยหลายท่านที่มีความเชี่ยวชาญแตกต่างกันมาเก็บข้อมูลเดียวกัน เพื่อตรวจสอบข้อค้นพบที่ได้ซึ่งกันและกัน (investigator triangulation) การใช้แนวคิดหลายแนวคิดมาใช้ในการมองความสัมพันธ์ของข้อมูลหรือเหตุการณ์นั้นๆ (theory triangulation) การใช้วิธีวิจัยหลายวิธีร่วมกันในการเก็บข้อมูล (methodological triangulation) และการเก็บข้อมูลใน

ปรากฏการณ์เดียวกันจากบุคคลหลายแหล่ง (data triangulation) (สุภางค์, 2541; สุรพงษ์, 2545; Lincoln & Guba, 1985; Morse, 1991)

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านการเก็บข้อมูลจากบุคคลหลายแหล่ง ซึ่งประกอบด้วย ผดุงครรภ์โบราณ จำนวน 3 ราย ซึ่งเป็นผดุงครรภ์โบราณในหมู่บ้าน และเป็นผู้ทำคลอดให้กับผู้ให้ข้อมูล ญาติหรือบุคคลใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูล ได้แก่มารดา จำนวน 3 ราย พี่สาวจำนวน 1 ราย และเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด จำนวน 1 ราย ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและให้การดูแลในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มแรกคลอด นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาตรวจสอบความตรง ความถูกต้อง และความสอดคล้องของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2. ความน่าเชื่อถือได้ด้านระยะเวลาในการทำควมคุ้นเคยกับแหล่งข้อมูล (prolonged engagement) ลินคอนและกุก้า (Lincoln & Guba, 1985) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้ระยะเวลาในการทำควมคุ้นเคยกับแหล่งข้อมูล เรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา หรือการใช้เวลาศึกษาทำความเข้าใจความคุ้นเคยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องมากขึ้น และก่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เตรียมความพร้อมของตนเองเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมการคลอดและความเชื่อประเพณีที่เกี่ยวข้องของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เตรียมความรู้ในเรื่องการคลอดตามวัฒนธรรมมุสลิม ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่จะทำการวิจัยจริง และจากการเข้าไปศึกษาวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาในชุมชนเป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลประมาณ 3 – 5 วัน ต่อสัปดาห์ ได้มีโอกาสสัมผัสและคุ้นเคยกับวิถีชีวิตของมุสลิม และวัฒนธรรมต่างๆของมุสลิม รวมถึงวัฒนธรรมการคลอด ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมการคลอดของสตรีมุสลิมได้พอสมควร

3. การให้สมาชิกตรวจสอบ (member check) เป็นการนำข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการสรุปและแปลความหมายกลับไปหาผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องเป็นจริงของข้อมูลทั้งในระยะของการเก็บรวบรวมข้อมูล และเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล (Lincoln & Guba, 1985; Maxwell, 1996)

ในการวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์และครบถ้วนของข้อมูลที่ได้ในสองระยะคือ ในระยะที่กำลังดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยภายหลังจากการเก็บข้อมูลในแต่ละราย ผู้วิจัยทำการถอดเทปบันทึกเสียง ทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ได้รับจากการบอกเล่า หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อความหรือสิ่งที่ผู้วิจัยแปลความเบื้องต้นกลับไปหาผู้ให้ข้อมูล อ่านทบทวนให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายฟัง เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ และเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่

จากการสรุปและเชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกลับไปหาผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเป็นจริงของข้อมูล

4. การให้บุคคลอื่นตรวจสอบ (audit trail) เป็นการนำข้อมูลที่ได้ เช่น ข้อมูลจากการบินที่ภาคสนาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รายละเอียดการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลบันทึกต่างๆ รวมถึงรายงานที่ได้จากการศึกษารับการตรวจสอบจากบุคคลภายนอก เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของประสบการณ์ที่เกิดขึ้น (Lincoln & Guba, 1985)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ รับการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 2 ท่าน ซึ่งทำการตรวจสอบในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย โดยตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการจดบันทึกภาคสนาม และโครงร่างแบบสอบถาม และตรวจสอบรายงานการวิจัยที่ได้ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตลอดการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1.1 การเตรียมความรู้ด้านเนื้อหา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างคำถาม เพื่อก่อให้เกิดความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษา

1.1.2 การเตรียมความรู้ด้านระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา โดยศึกษาแนวคิดหลักการและปรัชญาทางด้านปรากฏการณ์วิทยา เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยได้

1.1.3 การเตรียมความพร้อมด้านเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาค้นคว้าแนวคิด หลักการทางทฤษฎี และจากการฝึกปฏิบัติในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การบันทึกเทปและการจดบันทึกภาคสนาม เพื่อให้เกิดทักษะในการนำไปปฏิบัติจริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 การเตรียมหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการสำรวจพื้นที่และข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

1.3 การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแนวคำถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำแนวคำถาม ดังกล่าวไปทดลองใช้ในการศึกษานำร่อง

1.4 การศึกษานำร่อง ผู้วิจัยทำการศึกษานำร่อง โดยการศึกษาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตามคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 2 ราย เพื่อนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้และ ปรับปรุงแนวคำถาม เพื่อให้ได้ปรากฏการณ์ที่ศึกษาครอบคลุมตรงประเด็นมากยิ่งขึ้นและนอกจาก นั้นเป็นการฝึกทักษะและเทคนิคต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย และ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2. ขั้นตอนการ

2.1 ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสาธารณสุขอำเภอ โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง และชี้แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัย และขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 สร้างสัมพันธภาพระดับหมู่บ้าน โดยสร้างสัมพันธภาพกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้รับผิดชอบหมู่บ้าน บุคคลสำคัญในหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม ผดุงครรภ์โบราณ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยการแนะนำตนเอง และชี้แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัย เพื่อให้เกิดการรับรู้ในการเข้าไปเก็บข้อมูลของผู้วิจัย และสามารถอำนวยความสะดวกในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น

2.3 ค้นหาหญิงหลังคลอด ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ตามข้อมูลที่ได้จาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและผดุงครรภ์โบราณ จากนั้นจึง สร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการแนะนำตัวบอกวัตถุประสงค์ในการวิจัย และวิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูล ทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยสอบถามความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย และการบอกสิทธิที่สามารถออกจากกรวิจัย รวมถึงการใช้นามสมมุติในการนำเสนอรายงานการ วิจัย

2.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากที่ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง มีสัมพันธภาพ ที่ดีต่อกันและยินยอมเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

2.4.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interveiws) ตามแนวคำถาม ที่ได้สร้างไว้ และใช้คำถามย่อยเพื่อเจาะลึกข้อมูล เป็นแนวทางในการชักนำให้ผู้ให้ข้อมูล เล่าประสบการณ์ของตนเองอย่างลึกซึ้งและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเริ่มทำการ สัมภาษณ์เมื่อผู้ให้ข้อมูลมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้วิจัย ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการ สัมภาษณ์ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลหรือสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับ ความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าจะไม่เกิดผลกระทบต่อตัวผู้วิจัย

และจะให้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 45 นาที - 1 ชั่วโมง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล สัมภาษณ์จำนวน 2 - 3 ครั้งหรือจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว และจะยุติการสัมภาษณ์ทันทีเมื่อประเมินแล้วว่าผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อม

2.5 การบันทึกภาคสนาม (field note) และการบันทึกเทป ผู้วิจัยกระทำไปพร้อมๆ กับการสัมภาษณ์

2.6 การแปลผลและตรวจสอบข้อมูลรายวัน ทำการแปลผลข้อมูลแต่ละวันโดยการถอดข้อความจากเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ บันทึกข้อความเชิงบรรยายและทบทวนซ้ำอีกครั้ง แล้วทำการตรวจสอบข้อความที่ยังไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน เพื่อเตรียมนำไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมในครั้งต่อไป และเมื่อพบว่ามีความอิ่มตัวของข้อมูลแล้วจึงปิดการสัมภาษณ์

2.7 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความตรงกับสภาพเป็นจริงของข้อมูล โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลในแต่ละวันและเมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูลในแต่ละรายแล้ว ทำการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบที่ผู้วิจัยเลือกใช้ โดยวิธีการสัมภาษณ์หลายแหล่งจากผู้ให้ข้อมูล ที่เป็นหญิงมุสลิมที่มีประสบการณ์การได้รับการดูแลในระยะคลอดจากผดุงครรภ์โบราณ ผดุงครรภ์โบราณ และญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับหญิงมุสลิมที่มีประสบการณ์การได้รับการดูแลในระยะคลอดจากผดุงครรภ์โบราณ จากนั้นจะพิจารณาความเกี่ยวข้องต่อเนื่องสอดคล้องของข้อมูล ตรวจสอบความตรง ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา โดยหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนในแต่ละรายแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาแปลความเบื้องต้น (formulate meaning) แล้วอ่านทบทวนให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายฟัง เพื่อตรวจสอบความตรง ความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถกระทำได้ใน 2 ระยะ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลรายวันและการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลของโคไลซซี่ (Colaizzi, 1978 cited by Salsberry, Smith & Boad, 1989) ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีผู้นำมาใช้กันแพร่หลายในการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาทางการแพทย์ (Strubert & Carpenter, 2000) และมีความสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮร์แมนนิวดิกซ์ ซึ่งมีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

1. อ่านข้อมูลจากการบันทึกทั้งหมดหลาย ๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูล พิจารณาส่งที่อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
2. ให้สัญลักษณ์ประโยค หรือข้อความที่เป็นความหมายของประสบการณ์การได้รับการดูแลขณะคลอด
3. กำหนดความหมายของประสบการณ์ที่ได้จากประโยคหรือข้อความสำคัญนั้น
4. จัดกลุ่มของความหมายที่เหมือนกัน และให้ชื่อเป็นข้อสรุป (themes)
5. อธิบายความหมายประสบการณ์การได้รับการดูแล ขณะคลอดของหญิงมุสลิมที่คลอดกับผดุงครรภ์โบราณอย่างครอบคลุม
6. อธิบายให้เห็นโครงสร้างที่สำคัญทั้งหมดของประสบการณ์
7. ตรวจสอบความตรงของปรากฏการณ์ โดยกลับไปหาผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความตรงของการอธิบายเพื่อให้ได้ข้อสรุปสุดท้ายที่สมบูรณ์ และเป็นข้อค้นพบที่ได้จากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล

จรรยาบรรณของนักวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการวิจัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีจรรยาบรรณในการทำวิจัยทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการเข้าไปสร้างสัมพันธภาพที่ดีการใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลตลอดการวิจัย อาจก่อให้เกิดการรบกวนความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัด เคารพสิทธิมนุษยชน ความปลอดภัย ความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนเคารพการตัดสินใจและยินดีให้ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิตัดสินใจเข้าร่วมหรือ ออกจากการวิจัยได้โดยอิสระและไม่เกิดผลเสียใดๆต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย โดยให้ผู้ให้ข้อมูลกล่าวตอบรับหรือปฏิเสธ และการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะไม่ประพาดสีดวงละเมิดในสิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยจะรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อจริง หรือข้อมูลที่เป็นความลับของผู้ให้ข้อมูล และในกระบวนการรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึก การถ่ายภาพ บันทึกเทป ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล